

Návrh opatrenia na zefektívnenie verejnej správy

Projekt:	Lepšie verejné politiky pre bývanie marginalizovaných rómskych komunít
Organizácia:	Nezisková organizácia Projekt DOM.ov
Operačný program:	Efektívna verejná správa
Kód žiadosti o NFP:	314011Q491
Názov aktivity:	Hlavná aktivita č. 1 Skvalitňovanie sociálnej práce v oblasti bývania a finančnej gramotnosti v MRK
Názov výstupu:	Návrh na opatrenie zamerané na zefektívnenie verejnej správy
Názov opatrenia:	Doplnenie dotačnej výzvy Zlepšené formy bývania pre obce s prítomnosťou marginalizovaných rómskych komunít s prvkami prestupného bývania
Subjekt, ktorému sa návrh opatrenia predkladá:	Ministerstvo vnútra SR

Od roku 2018 sa obce na území SR môžu uchádzať o nenávratný finančný príspevok v rámci výzvy Ministerstva vnútra SR pod názvom **Zlepšené formy bývania pre obce s prítomnosťou marginalizovaných rómskych komunít s prvkami prestupného bývania** (ďalej ako „Výzva“). Špecifickým cieľom Výzvy je rast počtu rómskych domácností s prístupom k zlepšeným podmienkam bývania.

Metodický dokument k programu prestupného bývania z roku 2019, vydaný Úradom splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity (ÚSVRK) charakterizuje prestupné bývanie ako „*system rôzneho typu bývania sprevádzaný rôznou intenzitou terénnej sociálnej služby*“¹. Rodiny zapojené do programu, sú sprevádzané po krokoch - od základného bývania s intenzívnym sociálnym sprevádzaním a vzdelávaním v témach ako finančné rodinné hospodárenie, starostlivosť a údržba bytu a spoločných priestorov - až po vyššie stupne s menej intenzívnou sociálnou podporou. Metodika zdôrazňuje, že program prestupného bývania je formou sociálneho bývania podľa Zákona č. 443/2010 Z.z. o dotáciách na rozvoj bývania a o sociálnom bývaní a ideovo je odvodený od prístupu „housing ready“ (pripravený na bývanie), alebo inak označovaného ako „transitional housing“ (viacstupňové bývanie).

Prístup „**housing ready**“ sa vyvinul v 80.-tych rokoch v USA ako súčasť vládnych sociálnych programov. Je založený na myšlienke, že ľudia bez domova strácajú bývanie kvôli absencii psychického a fyzického zdravia, potrebných životných kompetencií, kvôli závislostiam a sociálno-

¹ SMATANOVÁ, K. *Prestupné bývanie*. [online]. [cit.2020-10-06] Bratislava: ÚSVRK., 2019. Dostupné na: http://www.policiars.eu/swift_data/source/romovia/publikacie/prestupne%20byvanie.pdf.

patologickým problémom. Preto je nevyhnutné najprv odstrániť problém, ktorý zapríčinil stratu bývania, až tak posunúť klienta smerom k permanentnému bývaní. Podľa Keasa et al (2010)² k princípom prístupu „housing ready“ zaraďujeme:

1. Klienti dokazujú, že sú hodní domu, stabilita bývania nie je možná bez prísneho dodržiavania pravidiel, prípadne liečby.
2. Prístup predpokladá, že životné kompetencie, ktoré sa klient učí v transformačných procesoch je možné zužitkovať pri nezávislom bývaní.
3. Získanie bývania pre klienta je podmienené účasťou na liečebných programoch a tréningoch.
4. Aj keď perspektívou klienta je získanie bývania ako okamžitej potreby, klient vidí, že k plnohodnotnému bývaní sa dopracuje len cez prekonávanie série prekážok.
5. Fókus je kladený na pripravenosť. Prístup očakáva zmenu postojov, správania a návykov klienta.
6. Intervenčné ciele sú stanovované poskytovateľom podpory (terapeutom, sociálnym pracovníkom).

Prestupné bývanie je teda program, ktorý obsahuje dve neoddeliteľné zložky, a to **profesionálnu sociálnu prácu a zabezpečenie bývania** (bytov) rôznych stupňov. Ak by jedna z týchto zložiek v programe nebola dostatočne zastúpená, nemôžeme hovoriť o prestupnom bývaní ako koncepcii sociálneho bývania.

Výzva k prestupnému bývaní (OPLZ-PO6-SC611-2018-2)³ v súlade s metodikou informuje, že výstavba, prípadne rekonštrukcia viacstupňového systému bývania je kombinovaná so sociálnou prácou: *„Žiadateľ je povinný zabezpečiť vytvorenie systému sociálneho bývania s prvkami prestupného bývania pre mesto/obec, ktorý spĺňa požiadavky na bývanie v dotknutej lokalite. Systém bývania musí obsahovať prvky prestupného bývania založené na princípe individuálneho prestupu domácností medzi jednotlivými stupňami bývania, ktoré sú sprevádzané **sociálnou prácou**. Systém bývania musí byť obojsmerný a minimálne dvojstupňový.“*

Podľa Výzvy⁴, k oprávneným aktivitám programu patrí:

- výstavba nových bytových budov, vrátane napojenia objektov na inžinierske siete;

² KEAST R. and al. *Ready or not ready? Consideration for the Qld housing service system. Research report: Housing Readiness*. Victorian Government, 2010. [online]. [cit.2020-10-05] Dostupné na: https://www.hpw.qld.gov.au/__data/assets/pdf_file/0009/6003/ready-or-not-housing-readiness-report.pdf.

³https://www.minv.sk/swift_data/source/mvsr_a_eu/oplz/vyzvy/vyzva_byvanie_2018/Vyzva%20byvanie%20v%20zneni%20c.%202%20new%20april.pdf

⁴ detto

- prístavba, nadstavba, stavebné úpravy a rekonštrukcie budov, vrátane napojenia objektov na inžinierske siete;
- bezbariérové úpravy budov;
- zvyšovanie energetickej hospodárnosti budov;
- realizácia opatrení na zlepšenie tepelno-izolačných vlastností konštrukcií napr. obnova obvodového plášťa, oprava a výmena strešného plášťa vrátane strešnej krytiny a povrchu plochých striech, oprava a výmena výplňových otvorových konštrukcií, opravy technického, energetického alebo technologického vybavenia a zariadení objektu ako aj výmena jeho súčastí (najmä výmena kotlov a vykurovacích telies a vnútorných inštalačných rozvodov, klimatizačného zariadenia, inštalovanie solárnych panelov a pod.);
- vybavenie, vrátane telekomunikačnej techniky;
- výkon činnosti asistenta bývania
- vypracovanie dokumentu „Systém bývania s prvkami prestupného bývania“
- vypracovanie prípravnej a projektovej dokumentácie;
- výkon stavebného dozoru.

Žiadateľ je povinný zabezpečiť počas celého obdobia realizácie projektu poskytovanie **sprievodnej sociálnej služby** na každom stupni bývania prostredníctvom **asistenta bývania**. Pozíciu asistenta bývania môže vykonávať:

- pracovník v oblasti sociálnych služieb, ktorý už je zamestnancom žiadateľa;
- asistent bývania, ktorého prijímateľ zamestná na základe podmienok tejto výzvy;
- asistent bývania obstaraný dodávateľským spôsobom.

Metodika Prestupné bývanie (USVRK) označuje za hlavnú náplň asistenta bývania „*podporu domácností, ich motiváciu a pomoc pri udržiavaní si bývania. Intenzita a obsah jeho práce a aktivít s individuálnou rodinou sa znižuje s vyšším stupňom bývania. Asistent je aj „spojkou“ medzi prevádzkovateľom systému bývania a jeho klientmi - obyvateľmi. Príkladom aktivít asistenta bývania je na samotnom začiatku aktívne vyhľadávanie, motivovanie a kontaktovanie (potenciálnych) rodín zapojených do systému bývania. Asistent mapuje bytovú situáciu v lokalite, potreby jednotlivých cieľových skupín. Neskôr, pri užívaní bytu, asistent bývania pomáha jednotlivým rodinám pri finančnom hospodárení a prevádzke domácnosti, rieši krízové situácie a podporuje samostatnosť členov domácností. Vedie domácnosti k prevencii zadlžovania, podporuje individuálne plánovanie, v*

rámci ktorého si klient stanovuje čiastkové ciele.”⁵ Podľa prílohy č. 6 výzvy⁶, k pracovným úlohám asistenta bývania tiež patrí:

- pomoc pri hospodárení s peniazmi klientom sociálneho bývania;
- pomoc klientom sociálneho bývania pri prevádzke domácnosti;
- vykonávaním svojej činnosti napomáha k predchádzaniu poškodenia majetku nadobudnutého z NFP;
- aktívna účasť (poskytnutie informácií o klientoch) na stretnutiach pracovnej skupiny/výberovej komisii organizovaných prijímateľom;
- predchádzanie a riešenie krízových situácií súvisiacich so sociálnym bývaním;
- podporovanie samostatného bývania, nezávislosti a sebestačnosti členov domácností;
- spolupracovanie s relevantnými inštitúciami pri analýze a riešení sociálnej situácie klienta, vytváranie a udržiavanie strategických partnerstiev a korektných vzťahov s jednotlivcami, organizáciami a inštitúciami.

Metodika uvádza aj pozíciu domovníka v systéme Prestupného bývania. Jeho náplňou práce je „*staráť sa o spoločné priestory, realizovať drobné opravy, kontrolovať stavebno-technický stav objektu, či upozorňovať na vandalizmus alebo aj pomáhať jednotlivým domácnostiam pri údržbe a drobných opravách. Na takéto aktivity nie je potrebný človek so špecializovanou kvalifikáciou - môže ísť priamo o človeka z komunity, ktorý býva v danej lokalite, má rešpekt medzi ostatnými obyvateľmi.*“ Výzva k prestupnému bývaní však pozíciu domovníka nevytvára. Naopak, z výzvy vyplýva, že pozícia asistenta bývania kumuluje obe pozície.

Kvalifikačné požiadavky na pozíciu asistenta bývania sa odvodzujú zo Zákona č. 245/2008 Z.z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov, v zmysle § 16 ods. 4 písm. d), pričom minimálna požiadavka je úplné stredné odborné vzdelanie. Výkon tejto pozície nevyžaduje kvalifikačné požiadavky podľa Zákona č. 448/2008 Z.z. o sociálnych službách a Zákona č. 219/2014 Z.z. o sociálnej práci.

Zaujímavosťou je, že výzva určuje podmienku, ktorá súvisí s garanciou poskytovania sociálnej služby, tá je však určená len pre neziskové organizácie (nie obce). Z uvedeného vyplýva, že v praxi

⁵ SMATANOVÁ, K. *Prestupné bývanie*. [online]. [cit.2020-10-06] Bratislava: ÚSVRK., 2019. Dostupné na: http://www.policiars.eu/swift_data/source/romovia/publikacie/prestupne%20byvanie.pdf.

⁶https://www.minv.sk/swift_data/source/mvsr_a_eu/oplz/vyzvy/vyzva_byvanie_2018/P6%20Zoznam%20skup%20OV_bench_FL%20v%20zneni%20Zmeny%20c.%201.pdf

implementáciou projektu môže dôjsť k situácii, že žiadateľom ktorým je obec a nemá registrovanú sociálnu službu (teda nemá ani odbornú garanciu sociálnej služby), zamestná asistenta bývania podľa kvalifikačných podmienok výzvy, bude vykonávať terénnu asistenčnú službu, ktorú však nemôžeme označiť za odbornú sociálnu prácu alebo sociálnu službu. Stojí za zváženie, či takto poňatá terénna práca asistenta bývania, ktorá v prípade obcí nevyžaduje garanciu kvalifikovaného sociálneho pracovníka, je v súlade s konceptom a filozofiou prestupného bývania, kde práve adresná sociálna práca má byť základným pilierom programu.

Výzva tiež neráta s vytvorením fyzického priestoru, kde bude sociálna asistenčná práca vykonávaná. Príklady dobrej praxe zo Slovenska aj zo zahraničia pritom hovoria, že pri vzniku nových bytových domov či susedstiev určených zraniteľným skupinám, je vhodné od začiatku kreovať priestory na účely sociálnej, komunitnej a vzdelávacej činnosti, ktoré sú internou súčasťou bytových domov.⁷

Na základe vyššie uvedenej analýzy metodiky dokumentov k programu prestupného bývania, navrhujeme upraviť podmienky Výzvy, a to:

- **Doplniť do zoznamu základných právnych predpisov Výzvy Zákon č. 448/2008 Z.Z. a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní v znení neskorších predpisov o sociálnych službách, Zákon č. 219/2014 o sociálnej práci a o podmienkach na výkon niektorých odborných činností v oblasti sociálnych vecí a rodiny a o zmene a doplnení niektorých zákonov, Zákon č. 443/2010 Z.z. o dotáciach na rozvoj bývania a o sociálnom bývaní.**
- Implementáciu projektu prestupného bývania podmieniť pre všetkých žiadateľov zabezpečením poskytovania sociálnej služby. Odporúčanou registrovanou sociálnou službou v čase podania ŽoNFP je **terénna sociálna služba krízovej intervencie podľa § 24a** predmetného zákona. V čase ukončenia projektu deklarovat' prijímateľom NFP registráciu sociálnej služby **podpora samostatného bývania podľa § 57.**
- Upraviť **kvalifikačné požiadavky na pracovnú pozíciu asistent bývania**, v zmysle zákona č. 219/2014 Z.z. o sociálnej práci a Zákona č. 448/2008 Z.z. o sociálnych službách, s možnosťou uplatnenia výnimky podľa § 110 ak ods. 1 písm. b).
- Doplniť pozíciu **domovníka**. Pracovnú náplň domovníka definovať v zmysle metodiky USVRK Prestupné bývanie.

⁷ Vid' napr. projekt nájomného bývania na Herľanskej ulici v Košiciach.

- Doplniť podmienku tvorby **kontaktného centra** (zázemia) pre výkon sociálnej práce (asistenta bývania, domovníkov) priamo v novovznikajúcej bytovej jednotke, napr. jeden z bytov bytového domu. Priestor bude využívaný jednak ako denná kancelária asistenta bývania, taktiež ako tréningové centrum a miesto pre výkon sociálnej práce (určenú nájomníkom). Odporúčame vytvoriť 1 kontaktné centrum pre maximálne 36 bytových jednotiek. Jeho opodstatnenosť je najmä pri nižších stupňoch prestupného bývania.
- Doplniť finančné **rozpočtovanie položiek** a **benchmarky** - mzda domovníka, kontaktné centrum, vybavenie kontaktného centra.